अभोजित Tatpur. m.f.n. (-तः-ता-तम्) Not entertained with food; e. g. *Jaimininyanyáyam.*: न हि निमन्त्रितो विप्रादिरभोजितो संतुष्यति. E. अ neg. and भोजित.

अभोजिन् Tatpur. 1. m. f. n. (-जी-जिनी-जि) Not eating.

2. m. (-जी) (In Music.) One of the accessory ornaments of music *(Carey)*. E. अ neg. and भोजिन्.

अभोज्य Tatpur. m. f. n. (-ज्यः-ज्या-ज्यम्) [1] Not to be consumed by eating or drinking, unfit for food, prohibited as food; e. g. *Manu*: अभोज्यमन्नं नात्तव्यमात्मनः शुद्धिमिच्छता; or *Mahábh. Śántip.*: चिकित्सकस्य यच्चान्नमभोज्यं रक्षिणस्तथा। गणग्रामाभिशस्तानां रङ्गस्त्रीजीविनां तथा; (unfit for *drinking* e. g.) *Vṛihat-Śátátapa*: पीतशेषं तु यत्किंचिद्भोजने मुखनिःसृतम्। अभोज्यं तद्विजस्याङ्गभुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत्; sometimes *contrasted* with 'what is unfit to be *drunk*' and then used in the same sense as अभक्ष्य; e. g. *Śántip.*: प्रेतान्नं सूतिकान्नं च यच्च किंचिदनिर्दशम्। अभोज्यं चाप्यपेयं च धेनोर्दुग्धमनिर्दशम्; but in general (though not always) the use of अभक्ष्य is restricted to solid food while अभोज्य is said of eating and drinking; (comp. also the criticism of *Kátyáy.* on *Páṅ.* VII. 3. 69. where the latter renders भोज्य with भक्ष्य while he ought to have rendered it, according to *Kátyáy.*, अभ्यवहार्य q. v.; for भोज्यः सूपः and भोज्या यवागूः are, as *Patanjali* instances, as good expressions as others where भोज्य is combined with articles of solid food; *Patanjali*, it is true, defends at the same time *Páṅini* by observing that the derivatives of भक्ष् are sometimes used, too, in connexion with liquids or food in general, e. g. in अब्भक्ष or वायुभक्ष; but *in general* the distinction, pointed out in the *Várttika* of *Kátyáy.* is correct; *Patanj.*: किं पुनः कारणं न सिध्यति। भक्षिरयं खरविशदे वर्तते। तेन द्रवे न प्राप्नोति। नावश्यं भक्षिः खरविशदे वर्तते। किं तर्हि। अन्यत्रापि वर्तते। तद्यथा। अब्भक्षो वायुभक्ष इति). For prohibited articles of food and the penances on eating such food see the quotation s. v. अभक्ष्य. [2] One whose food must not be eaten; see the following; e. g. *Manu*: अभोज्यानां तु भुक्त्वान्नं स्त्रीशूद्रोच्छिष्टमेव च। जग्ध्वा मांसमभक्ष्यं च सप्तरात्रं यवान्पिबेत् (*Kull.*: अ° = अभोज्यान्नानाम्; *Medhát.*: येषामन्नं न भुज्यते ते ऽभोज्याः पुरुषाः). E. अ neg. and भोज्य.

अभोज्यान्न Bahuvr. m. f. n. (-न्नः-न्ना-न्नम्) One whose food must not be eaten (because eating it makes impure or brings misfortune); e. g. *Manu*: य एते (those mentioned in the preceding verses) ऽन्ये त्वभोज्यान्नाः क्रमशः परिकीर्तिताः। तेषां त्वगस्थिरोमाणि वदन्त्यन्नं मनीषिणः '...their food, the wise say, is (like) skin, bones and hair'. Such persons are, for instance, an insane man, a wrathful person, a thief, a public singer, a carpenter, a eunuch, a woman in her courses or in childbed, a backbiter, a tailor, a blacksmith, a physician, a libidinous woman, a usurer &c.; see *Manu* 4. 205-221.; *Yájnav.* 1. 160-168. — One who has unknowingly eaten the food of such persons must fast during three days; but, having eaten it knowingly he must perform the penance called *Kṛishchhra*, as if he had tasted seminal impurity, ordure or urine; according to *Manu* 4. 222. In another verse, however, *Manu* (11. 152.) is satisfied, if such a sinner drinks barleygruel for seven days and nights (see the quot. s. v. अभोज्य). Comp. *Raghunand.* I. p. 317 ff. E. अभोज्य and अन्न.

अभौतिक Tatpur. m. f. n. (-कः-की-कम्) Not produced by the coarse or visible elements, intellectual. — In the *Sánkhya philosophy* अभौतिकसर्ग is one of the creations or evolutions of *Prakṛiti* or Matter, comprising the evolutions called लिङ्गसर्ग 'evolution of mind' and भावसर्ग 'evolution of mental affections', the other evolution of *Prakṛiti* being भौतिकसर्ग or भूतसर्ग, produced by the coarse elements and comprising eight classes of celestial beings (see ब्राह्म, प्राजापत्य, सौम्य, ऐन्द्र, गान्धर्व, याक्ष, राक्षस, पैशाच) — in whom prevails the quality सत्त्व —, five species of brute creation (tame animals, wild animals, birds, reptiles and immovable substances) — in whom prevails the quality तमस् —, and the species man, with the predominant quality रजस्; 'both, the अभौतिक — and the भौतिक — evolutions, comprise therefore sixteen evolutions of Matter'. [This is, in my opinion, the bearing of *Gaudapáda*'s concluding remark on the *Sánkhya-Kár.* v. 54: एवमभौतिकः सर्गो लिङ्गसर्गो भावसर्गो — cfr. v. 52 — भूतसर्गो दैवमानुषतैर्यग्योन — cfr. v. 53 — इत्येष प्रधानकृतः षोडशसर्गः]. E. अ neg. and भौतिक.

अभ्यक्त Tatpur. m. f. n. (-क्तः-क्ता-क्तम्) I. Oiled, anointed, greased; e. g. *Manu*: नाञ्जयन्तीं स्वके नेत्रे न चाभ्यक्तामनावृताम्। न पश्येत्प्रसवन्तीं च तेजस्कामो द्विजोत्तमः; or *Yájnav.*: अपुत्रा गुर्वनुज्ञातो देवरः पुत्रकाम्यया। सपिण्डो वा सगोत्रो वा घृताभ्यक्त ऋतावियात्; or *Kátyáy.*: अभ्यक्तशिरसं चैव नाभिवाद्येत्कथंचन; or *Suśruta*: स्नेहाभ्यक्ते यथा त्वचे चक्रं साधु प्रवर्तते। संधयः साधु वर्तन्ते संश्लिष्टाः स्नेहमणा तथा; or घृताभ्यक्तायनेत्रं (वस्तिं) घृताक्तगुदाय प्रयच्छेत्; in the *Atharv.* verse (10. 1. 25.) — अभ्यक्ताक्ता स्वरंक्षता सर्वं भरन्ती दुरितं परेहि — the first word अभ्यक्त seems to represent the *neuter* in the sense of घृत, अभ्यक्ताक्ता then being equivalent to घृताक्ता. E. अञ्ज् with अभि, kṛit aff. क्त.

II. Approached, arrived, near; used by *Yáska* to explain etymologically the word अभीक (अभीके ऽभ्यक्ते) and similarly by *Sáyaṅa* e. g. to *Ṛigv.* I. 71. 8.: अभीके ऽभ्यक्ते ऽभिगते ऽभिप्राप्ते. E. अच् with अभि, kṛit aff. क्त.

अभ्यग्नि I. Bahuvr. (? -ग्निः) The proper name of the son of Aitaśa; e. g. *Aitar. Br.*: ऐतशप्रलापं शंसत्येतशो ह वै मुनिः ..... तस्याभ्यग्निरैतशायन एत्याकाले ऽभिहाय मुखमप्यगृह्णाद्दृम्पनः पितेति.

II. Avyayíbh. (-ग्नि) Into the fire; e. g. *Káśiká* &c.: अभ्यग्नि शलभाः पतन्ति. E. अभि and अग्नि.

अभ्यग्र m. f. n. (-ग्रः-ग्रा-ग्रम्) I. Bahuvr. Near, proximate (*Hem. Ak.*; *Ráyám.*: = अभिमुखमग्रमस्य).

II. Tatpur. New, fresh, recent; e. g. *Bhaṭṭik.*: सीतां जिघांसू सौमित्रे राक्षसावारतां ध्रुवम्। इदं शोणितमभ्यग्रं संप्रहारे ऽच्युतत्तयोः (*Bharatas.*: संप्रहारे युद्धे। इदमभ्यग्रमभिनवं शोणितमच्युतन्नलितम्; similarly the comm. of *Vidyávinoda*, *Jayam.* (om. in the Calc. ed.) and the *Pundarík.*: अभ्यग्रम् = प्रत्यग्रम्; but the *Vaijayanti* and *Harihara* read अत्युग्रम्). E. अभि and अग्र.

अभ्यङ्क Bahuvr. m. f. n. (-ङ्कः-ङ्का-ङ्कम्) Recently marked (as cattle &c.); e. g. *Káś.* &c. on *Páṅ.* II. 1. 14.: अभ्यङ्का गावः। अभिनवाङ्का गाव इत्यर्थः; *Nágojíbh.*: अभिनवो ऽङ्क आसामिति बहुव्रीहिः। अङ्को ऽच भवति गवां लक्षणम्। आभिमुख्यं नास्ति. E. अभि and अङ्क.